

УДК 141.7:316.42

СТАРОВОЙТ О.В.

кандидат філософських наук,
докторант, Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
(Київ, Україна) E-mail: helenst0001@rambler.ru

ІННОВАЦІЙНИЙ ВИКЛИК РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Аналізуються виклики глобалізації та інформаційної революції щодо розвитку людини, її загальнокультурної підготовки; головний з них – формування потреби в інноваційній людині, здатній оволодівати, освоювати й творчо впроваджувати нову й новітню інформації, забезпечувати інноваційний прогрес суспільства; останнє досягається завдяки мобілізації різноманітних чинників – матеріальних та духовних; одним з основних з них є освіта, розвиток якої є фундаментальним вкладом в людину, відповіддю суспільства на його інноваційний розвиток.

Ключові слова: людина, культура, виробництво, інформаційна революція, інноваційний розвиток.

Початок нової епохи несе людству нові виклики, основним джерелом яких є глобалізація та інформаційна революція. Суспільство вступає у фазу інноваційного розвитку, основою якого є інформація. Новітні глобальні проблеми та процеси, з якісно іншим характером потребують переосмислення філософсько-методологічних аспектів пізнання людських відносин, розробки нових підходів щодо використання природних ресурсів, впровадження нових стратегій розвитку людства, їх реалізації у всіх сферах життєдіяльності.

Комп'ютеризація, сенсаційні відкриття в науці, медицині, кардинальна трансформація інформаційного простору якісно змінили всі сфери соціокультурного буття. Інтенсивний розвиток інтелектуального потенціалу людства формує глобалізований інформаційний простір, що призводить до впровадження в суспільне життя інноваційних технологій. Ця особливість вимагає від людини пошуку нового розуміння, нової стратегії мислення, нового типу культури. Головною особливістю інноваційної людини в умовах глобалізації стає її інноваційна поведінка, яка обумовлює здатність прийняття раціональних рішень заради майбутнього. Лише така людина може бути конкурентоспроможною.

Класичні теорії глобалізації належать дослідникам: З. Бауману, Р. Робертсону, М. Фезерстоуну, Я. Пітерсу, Г. Тернборну, І. Валлерстайну, Д. Беллу, Е. Тоффлеру.

Дослідженню глобальних змін у контексті загальних соціокультурних процесів присвячені праці Б. Андерсона, У. Бека, З. Бжезинського, О. Багатурова, О. Панаріна, В. Іноземцева, Ю. Хабермаса, О. Уткіна, О. Білоруса, Е. Афоніна, О. Богомолова, М. Ільїна, В. Лукашевича та інших. Соціокультурна трансформація є предметом досліджень В. Андрущенко, Є. Головахі, М. Горлача, А. Кавалерова, М. Михальченко, А. Ручки, В. Кременя

Інноваційний виклик розвитку людини в епоху глобалізації

та інших. Різноманітні аспекти дослідження проблеми взаємодії людини і суспільства розглянуті в працях таких українських філософів, як В. Бех, В. Жадько, В. Воловик, В. Воронкова, Р. Додонов, Л. Кривега та інших.

Характерною ознакою нашого часу стало виникнення особливого спектру проблем світового розвитку, які називаються «глобальними». Глобальні проблеми – це сучасні проблеми людства в цілому, від вирішення яких залежить його розвиток. Вони мають всезагальний, взаємопов'язаний, універсальний характер, принципово важливі для долі всього людства. Ці проблеми класифікуються за сферами дії: I сфера – проблеми взаємодії природи і суспільства; II сфера – проблеми суспільних відносин; III сфера – проблеми розвитку людини і забезпечення її майбутнього [4, с. 613].

Глобалізація відноситься до періоду становлення постіндустріального суспільства, яке прийшло на зміну індустріальному. Обговоренню і спробам вирішення цих проблем присвячуються міжнародні форуми вчених, політиків, економістів, філософів, соціологів, педагогів. Ціла плеяда дослідників працює з терміном «глобальне», у середині 1960-х років В. Мур увів в обіг поняття «глобальна соціологія», а М. Маклюен – термін «глобальне село», в середині 1980-х років Р. Робертсон ввів та почав популяризувати поняття «глобалізація».

За кілька десятиліть різні дослідники висвітлюють поняття «глобалізація» як автори концептуальних утворень і вкладають в нього власний сенс. Глобалізація (від фр. *global* – планетарний, всеосяжний) – всеохопний процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей [4, с. 586].

В.М. Лукашевич в контексті наукового напрямку «глобалістики», підкреслює, що поняттям «глобальний» означають предмет або явище, яке належить до території всієї земної кулі, мають всесвітній характер. А система вважається глобальною – коли відсутня система вищого рівня [8, с.13].

Історики та соціологи визначають глобалізацію як процес «розширення і поглиблення, посилення і пришвидшення взаємозалежності народів і держав під впливом різноманітних економічних, соціальних, політичних, культурних, інформаційних, правових, трудових, міграційних та інших процесів, відносин і змін, що причиняються до поступового становлення єдиного взаємозалежного і цілісного світу внаслідок різнобічного розвитку процесів інтеграції попередніх історичних епох» [9, с.7].

Дослідниця В. Воронкова визначила, що глобалізація є історичним процесом, який не завершений, а сама глобалізація представляє собою утворення міжнародного правового і культурно-інформаційного поля, інфраструктури міжрегіональних, у тому числі інформаційних обмінів [3, с.9].

Як зазначає М. Згуровський, «глобалізація – це якісно нове явище на нинішньому етапі розвитку людства. ... об'єктивне явище, яке не залежить

від волі окремих людей...» [5, с. 216-217].

На думку вчених, дуже складно дати чітке і єдине визначення глобалізації, різні аспекти цього процесу стають предметом вивчення багатьох наук. Глобалізація ставить перед людством все нові завдання і водночас відкриває нові можливості. Суперечливий вплив цього незворотного процесу на світогосподарський розвиток, проявляє необхідність у створенні глобальних механізмів і структур регулювання. Тому світова спільнота держав мусить докласти зусиль для того, щоб перетворити цей процес на позитивний для всіх народів.

У зв'язку з глобалізаційними трансформаціями, стає очевидною необхідність якісних змін у підготовці особистості до життя та ролі освіти і виховання. В контексті цих змін у світовому освітньому дискурсі з'явилося і набуває поширення поняття «глобальна освіта», відображаючи в теорії та практиці цього напряму відповідні процеси. В рамках глобальної освіти передбачається вивчення передової наукової світової думки, світового практичного досвіду, глобальних систем та їх еволюції, сутності універсальних проблем та можливих шляхів вирішення, гуманітарних цінностей. В. Андрущенко наголошує на тому, що в освітянському середовищі існує нагальна необхідність створення атмосфери яка б сприяла розвитку «креативного та самостійного мислення» особистості [1, с.347]. Зрозуміло, така освіта може бути тільки інноваційною. Саме вона забезпечить становлення людини для здійснення інноваційного типу прогресу.

В рамках цієї тенденції в сучасному суспільстві істотно зростає інтерес до особистості, до її шляхів формування, що визначає подальший розвиток суспільства. Головною вимогою глобалізації до людини стає її достатній рівень конкурентоздатності, високий професіоналізм, інноваційність. Реалізація цих вимог сучасності можлива через формування відповідних людських якостей, новітніх підходів до вирішення проблем, нового характеру людської діяльності.

Глобалізоване суспільство – тип соціального простору, в якому система взаємовідносин, взаємозалежностей, взаємозв'язків об'єднує глобальних людей, світ постає як глобальна цілісність, в якій утворюються нові форми суспільної організації, витісняються нації і держави як традиційні форми та первинні політичні одиниці на периферію нового світового порядку, політика перетворюється на практику раціонального, світоглядного і економічного домінування країн більш сильних.

Глобалізацію як складний і суперечливий процес будівництва світу розглядає З. Бауман, він писав: «Для декого «глобалізація» – це те, що нам потрібно для щастя. Для інших глобалізація править за причину всіх наших бід. Нас усіх «глобалізують» – а бути «глобалізованим» означає загалом одне й те саме для всіх, хто відчуває на собі цей вплив» [2, с.6].

Ми всі постійно й стрімко рухаємося. Порівняно з іншими ресурсами, пріоритетне значення набуває інформація, і в цьому просторі основне місце

посідає системне поєднання людина-техніка, де людина відіграє головну роль. Як суб'єкти інформаційного суспільства, люди, які під впливом факторів інтенсивного розвитку інтелектуального потенціалу формують новий стиль мислення. В своїх дослідженнях в контексті соціокультурних сучасних змін В. Кремень стверджує про необхідність перетворення знання людини на методологію її поведінки як основу прийняття рішень, як підґрунтя її діяльності. Лише за умови досягнення рівня знаневого суспільства, країна здатна посісти гідне місце в світі. Доба глобалізації та інформатизації в сучасному суспільстві призводить до радикальних зрушень. Ці зміни вимагають формування «нової людини», людини з новим типом мислення. «Людина інноваційного мислення, інноваційного типу культури, здатної до інноваційного типу діяльності – лише така людина може бути конкурентоспроможною, такі люди можуть скласти мобільне суспільство» стверджує дослідник [7, с.16].

Проблему інноваційної людини розглядає Р.І. Швай, посилаючись на концепції в цьому напрямку Й. Козелецькі та Р. Шмідта. Він підкреслює, що в умовах переходу від «репродуктивної освіти до освіти інноваційного особисто-орієнтованого типу» має змінитися процес навчання особистості. Метою такого навчання творчості повинно стати формування інноваційної людини, а модель такого навчання побудована на системі педагогічних ідей в області дослідницької діяльності, що пропонується дослідниками [10].

Глобалізація як визначальна тенденція виявляє, що інноваційна діяльність у сучасному суспільстві стає визначною цінністю. Ця діяльність має бути продуктивною діяльністю особистості. Інновації перетворились на важливий атрибут сучасного соціокультурного розвитку, виступають основним механізмом формування нових технологій, нових моделей поведінки, оновлення виробництва та організації знань, здійснення передумов для пошуку альтернативних шляхів розвитку суспільства, а також національної конкурентоздатності. Інноваційність виступає загальною властивістю, притаманною культурі в цілому і окремим її складовим. По своїй природі вона є суто людською потребою й по мотивації нормальним природним явищем.

На сучасному етапі соціокультурного розвитку увага дослідників переміщується до аналізу різних типів інноваційних ситуацій. Інновації поступово стають елементом діяльності не тільки підприємств, але й всієї держави, яка повинна сприяти розвитку інноваційних процесів у всіх сферах суспільного життя.

Вперше згадки про інновації з'явилися у XIX ст. у наукових дослідженнях культурологів і пов'язані вони були зі змінами, які мали місце при взаємодії різних культур. Основоположником теорії інновації і інноваційного розвитку вважається австрійський економіст Й. Шумпетер, він вперше ужив термін «інновація» і розглядав інновації і інноваційну діяльність як рушійну силу економічного розвитку. Інновація (нововведення), за Й. Шумпетером, являє собою втілення в життя нової

комбінації ресурсів, що здатна задовольнити нові потреби [6, с.11].

Літературні джерела містять інформацію про види інновацій за різними класифікаційними ознаками. За предметним змістом інноваційної діяльності інновації поділяються на продуктові, технологічні, управлінські та ринкові, за характером застосування на виробничі, економічні, соціальні, екологічні, правові тощо [6, с.19].

Освіта і наука залишаються головним джерелом інноваційних змін. Інформаційне суспільство як нова формація характеризується головним чином особливим ставленням до інноваційних процесів. Основою розвитку такого суспільства є формування інноваційного середовища, яке безпосередньо стосується інноваційної природи сучасної освіти. Підготовка людини до творчої активності, сприяння її розвитку як здатної до нарощування творчого доробку та прийняття суттєвих управлінських рішень з орієнтацією на сьогоднішнє й майбутнє – це головне завдання, яке стоїть перед сучасною системою освіти.

Як зазначає В. Андрущенко, провідною ідеєю глобальної освітньої політики має стати вимога того, щоб «людина і тільки людина у всіх її життєвих експектаціях і характеристиках постійно була суб'єктом і об'єктом освіти». Вчений наголошує на тому, що необхідно навчити людину бути людиною і відтворювати цю сутність завжди, поки існують люди [1, с. 750].

Інноваційне мислення й інноваційна діяльність набули надзвичайного значення для всіх сфер життєдіяльності в умовах глобалізованого суспільства. Через освіту, в першу чергу, необхідно готувати людину з інноваційним типом мислення, культури і здатності до інноваційної діяльності, що сприятиме конкурентоспроможності як людині, так і країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.П. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Андрущенко. – К.: Знання України, 2011. – 1099с.
2. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / пер. з англ. І. Андрущенка; за наук. ред. М. Винницького. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2008. – 109 с.
3. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри: [моногр.] // Воронкова В.Г. – Запоріжжя, вид-во ЗДІА, 2010. – 272 с.
4. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред.. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 631 с.
5. Згуровський М. З. Тернистий шлях до відродження : статті та інтерв'ю / М. З. Згуровський. – К. : Генеза, 2010. – 368 с.
6. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 334 с.
7. Кремень В. Освіта в контексті сучасних соціокультурних змін / В. Кремень // Філософія освіти. – 2008. – № 1-2(7) – С.15-21
8. Лукашевич В.М. Глобалістика: Навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене та виправлене / В.М. Лукашевич. – Львів: «Новий Світ-2000», 2010. – 440 с.
9. Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.

Макеєва. – К.: 2006. – 372 с.

10. Швай Р.І. Формування інноваційної особистості / Р.І. Швай : Матеріали науково-практичної конференції «Гуманізм та освіта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Shvay.php>

REFERENCES

1. Andrushchenko V.P. Svitanok Yevropy: Problema formuvannya novoho uchytelya dlya ob'yednanoyi Yevropy XXI stolittya / Viktor Andrushchenko. – K.: Znannya Ukrainy, 2011. – 1099s.
2. Bauman Z. Hlobalizatsiya. Naslidky dlya lyudyny i suspil'stva / per. z anhl. I. Andrushchenka; za nauk. red. M. Vynnyts'koho. – K.: Vyd. dim. «Kyievo-Mohylyans'ka akademiya», 2008. – 109 s.
3. Voronkova V.H. Filosofiya hlobalizatsiyi: sotsioantropolohichni, sotsioekonomichni ta sotsiokul'turni vymiry: [monohr.] // Voronkova V.H. – Zaporizhzhya, vyd-vo ZDIA, 2010. – 272 s.
4. Ekonomichna teoriya: Politekonomiya: Pidruchnyk / za red.. V.D. Bazylevycha. – K.: Znannya, 2006. – 631 s.
5. Z-hurovs'kyu M. Z. Ternystyy shlyakh do vidrodzhennya : statyi ta interv'yu / M. Z. Z-hurovs'kyu. – K. : Heneza, 2010. – 368 s.
6. Ilyashenko S.M. Innovatsiynyy menedzhment: pidruchnyk / S.M. Ilyashenko. – Sumy: Universytet-s'ka knyha, 2010. – 334 s.
7. Kremen' V. Osvita v konteksti suchasnykh sotsiokul'turnykh zmin / V. Kremen' // Filosofiya osvity. – 2008. – # 1-2(7) – S.15-21
8. Lukashevych V.M. Hlobalistyka: Navchal'nyy posibnyk. 2-he vydannya, dopovnene ta vypravlene / V.M. Lukashevych. – L'viv: «Novyy Svit-2000», 2010. – 440 s.
9. Strukturni vymiry suchasnoho suspil'stva: Navchal'nyy posibnyk / Za red. S. Makeyeva. – K.: 2006. – 372 s.
10. Shvay R.I. Formuvannya innovatsiynoyi osobystosti / R.I. Shvay : Materialy naukovopraktychnoyi konferentsiyi «Humanizm ta osvita» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Shvay.php>

СТАРОВОЙТ, Е.В. – кандидат философских наук, докторант, Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова (Киев, Украина), helenst0001@rambler.ru

ИННОВАЦИОННЫЙ ВЫЗОВ РАЗВИТИЮ ЧЕЛОВЕКА В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Анализируются вызовы глобализации и информационной революции по развитию человека, его общекультурной подготовки; главный из них - формирование потребности в инновационной человеку, способному овладевать, осваивать и творчески внедрять новую и новейшую информации, обеспечивать инновационный прогресс общества; последнее достигается благодаря мобилизации различных факторов - материальных и духовных; одним из основных из них является образование, развитие которой является фундаментальным вкладом в человека, ответом общества на его инновационное развитие.

Ключевые слова: человек, культура, производство, информационная революция, инновационное развитие.

STAROVOYT, OLENA - associate professor of philosophy, Competitor of the

National Pedagogical Dragomanov University (Kiev, Ukraine)

INNOVATION CHALLENGE OF RIGHTS IN THE AGE OF GLOBALIZATION

Analyzes the challenges of globalization and the information revolution on human development, its cultural training; chief among them - the need for the formation of an innovative person who can acquire, develop and implement creative new and updated information, provide innovative progress of society; the latter is achieved through the mobilization of various factors - material and spiritual; one of the main ones is education, whose development is a fundamental contribution to man, society response to its innovative development.

Keywords: *people, culture, manufacturing, information revolution, innovative development.*

Дата надходження рукопису 09.08. 2015 року

Рекомендовано до публікації 14.08.2015 року